

OLIVIA NUMMINEN
esh, TiT, post doc-tutkija,
Turun yliopisto hoitotieteen laitos

NOORA GUSTAFSSON
sh, TiK, TiM-opiskelija,
Turun yliopisto hoitotieteen laitos

HELENA LEINO-KILPI
esh, ThT, professori,
Turun yliopisto hoitotieteen laitos

Moraalista rohkeutta hoitotyön johtoon

Moraalisen rohkeuden juuret ovat Aristoteleen hyve-etiikassa, sen ajatuksissa ihmisen moraalisuudesta. Näitä klassisia arvoja tarvitaan joka päivä. Hoitotyössä moraalinen rohkeus voidaan määritellä kyvyksi rationaalisesti puolustaa ammatillisia eettisiä arvoja ja toimia niiden mukaan.

Hoitotyöntekijät kohtaavat päivittäin työssään eettisiä ongelmia ja joutuvat siksi myös osallistumaan eettiseen päätöksentekoon. Tilanteiden, joissa hoitotyöntekijä ei voi toimia eettisesti oikeaksi katsomallaan tavalla on todettu aiheuttavan hoitotyöntekijöille moraalista kuormitusta. Tästä on seurauksena monenlaisia kielteisiä oireita, joskus jopa ammatin vaihtaminen.

Hoitotyöntekijöiden kokemaa moraalista kuormitusta on tutkittu maailmanlaajuisesti ja se on tunnistettu yleiseksi ongelmaksi. Mutta ei riitä, että ongelma tiedostetaan ja annetaan tilanteen jatkua, vaan olisi löydettävä ratkaisuja ja menetelmiä sen lievittämiseksi. Tässä hoitotyön johtajilla on merkittävä rooli.

On tiedostettu, että moraalinen kuormitus ei koske ainoastaan hoitotyöntekijöitä vaan myös muita terveysalan ammattikuntia. Siksi olisi luotava mahdollisuuksia ammattikuntien väliseen yhteiseen keskusteluun aiheesta. Hoitotyöntekijöille tulisi myös vahvemmin luoda mahdollisuuksia osallistua organisaationsa toimintaan, esimerkiksi eettisiin toimikuntiin. Olisi järjestettävä aiheeseen liittyvää koulutusta ja kehitettävä interventioita ja muita tukitoimia kuormituksen lieventämiseksi.

On myös tuotu esiin, että hoitotyöntekijöiden tulisi tarkastella muitakin hoi-

totyön etiikkaan liittyviä käsitteitä ja lisätä näin ymmärrystään ammattikunnan moraalista liikkumatilasta, joka ei rakennu ainoastaan hoitotyöntekijää kuormittavista tekijöistä. Olisi kiinnitettävä huomio hoitotyöntekijöiden moraaliseen käytökseen, sekä tutkittava ja tuettava hoitotyöntekijöiden eettistä päätöksentekoa edistäviä toimia. Tässä yhteydessä on huomion ja tutkimuksen kohteeksi nostettu moraalisen rohkeuden

käsite yhtenä keinona laajentaa hoitohenkilökunnan moraalista liikkumatilaa ja tarjota yksi mahdollisuus lieventää moraalista kuormitusta sekä pyrkiä ylläpitämään hoitotyöntekijöiden moraalista integriteettiä.

Moraalisen rohkeuden juurilla

Moraalisen rohkeuden juuret ovat aristoteelisessa hyve-etiikassa ja Aristoteleen ajatuksissa ihmisen moraalisuudesta, jossa painottui myös moraalinen toiminta. Moraalinen rohkeus määritteli yksilön kyvyksi pysyä oikeana pitämässään eettisissä periaatteissaan, vaikka niihin kohdistuivat vastustusta tai halveksuntaa. Moraalisesti rohkea yksilö kykenee voittamaan rohkeutta vaativaan tilanteeseen liittyvän pelon ja kestämaan toiminnasta seuraavan mahdollisen kielteisen palautteen.

Hoitotyössä moraalinen rohkeus voidaan yleisesti määritellä hoitajan kyvyksi

rationaalisesti puolustaa ammatillisia eettisiä arvoja ja toimia niiden mukaisesti huolimatta toiminnasta aiheutuvista mahdollisista tai todellisista epäsuotuisista seurauksista. Hyve-eettisestä näkökulmasta moraalinen rohkeus näin ollen edellyttää harkintaa ja ajattelua, sitoutumista ammatillisiin arvoihin ja periaatteisiin, mutta myös niiden mukaista toimintaa ja toimintaan liittyvää riskinottoa.

Moraalisesti rohkea hoitotyön johtaja

Moraalista rohkeutta pidetään arvokkaana ihmisen luonteenominaisuutena. Sitä tarvitaan kaikilla elämän alueilla ja hoitotyössä kaikilla hoidon tasoilla. Erityisesti se korostuu hoitotyön johtajan ominaisuutena.

Moraalisesti rohkea johtajuus edellyttää korkeaa eettistä kompetenssia, ts. tietoa etiikasta, rationaalisen päättelyn taitoa, halua tehdä eettisiä päätöksiä ja johtaa eettisissä kysymyksissä. Rohkealla johtajalla on oltava eettistä herkkyyttä havaita eettisesti ristiriitaisia tilanteita. Hän ottaa ongelmalli-

set asiat esille ja uskaltaa ajatella asioita uudella tavalla, luovasti. Johtajuus vaatii myös uskallusta tehdä päätöksiä, usein yksin. Rohkea johtaja tiedostaa keskeisen asemansa moraalisen roolimallina alaisilleen. Siinä hän on avoin, luotettava, ja

näkyvästi läsnä. Erittäin tärkeä rohkean johtajan ominaisuus on halu ja valmiudet luoda työympäristöjä, joissa vallitsee hyvä eettinen ilmasto. Hyvän eettisen ilmaston luominen edellyttää arvojen, hoitofilosofian ja hoidon päämäärien tiedostamista, kannustavan ja voimaannuttavan työympäristön luomista, jossa tuki, yhteistyö, kehittämismahdollisuudet, avoin kommunikaatio, jaettu päätöksenteko ja oikeudenmukaisuus ovat läsnä.

Moraalisesti rohkea hoitotyön johtaja uskaltaa olla aidosti läsnä kohdattaessaan toisen ihmisen kunnioittaen tämän ainutkertaista ihmisyyttä.

Hänellä on moraalista integriteettiä, tietoisuus omista ja ammatillisista arvoistaan ja kykyä toimia niiden mukaan sietäen myös niihin kohdistuvaa kritiikkiä. Osallistessaan eettiseen päätöksentekoon hän tiedostaa ammatilliset vastuunsa ja rajansa. Hän on rehellinen uskaltuen kyseenalaistaa oman ja muiden epäeettisen toiminnan, tunnistaa vahvuutensa ja puutteensa, ja myöntää virheensä. Rohkea johtaja puolustaa potilaan

oikeutta hyvään hoitoon ja potilaan ihmisarvoa. Hän on sitoutunut ammattiinsa ja sen arvoihin pitäen korkeatasoista hoitoa työnsä eettisenä päämääränä.

Moraalinen rohkeus ei ole ihmisen myötäsyttyinen ominaisuus. Sitä voidaan opettaa ja oppia. Oppiminen edellyttää moraalisen rohkeuden tärkeyden merkityksen ymmärtämistä osana ihmisen moraalista käyttäytymistä, sitoutumista sen pitkäjänteiseen kehittämiseen ja jatkuvaa

harjoitusta. Oppimisen ja harjoittelun mahdollistaminen hoitotyöntekijöille on myös alue, jossa johtavilla hoitajilla on tärkeä rooli.

On tärkeää, että hoitotyön johtajat löytävät moraalisen rohkeuden itsestään. Johtajan moraalinen rohkeus ja integriteetti on edellytys potilasturvallisuudelle, potilaan hyvinvoinnille ja korkeatasoiselle hoidolle, ja eettisesti toimivalle työyhteisölle, jotka ovat hoitotyön eettisiä päämääriä.

Moraalisen rohkeuden tutkimus

Hoitotieteessä moraalista rohkeutta on toistaiseksi tutkittu vähän. Turun yliopiston hoitotieteen laitoksella on parhaillaan menossa tutkimusprojekti sairaanhoitajien moraalisen rohkeudesta. Projektin tuloksena on tähän mennessä tehty käsiteanalyysi moraalisen rohkeudesta hoitotyössä sekä kehitetty ja validoitu hoitajien moraalista rohkeutta (NMCS/Numminen©) arvioiva mittari. Molemmat osatutkimukset on julkaistu kansainvälisissä vertaisarvioituissa tieteellisissä julkaisuissa. Mittarin validointitutkimusta varten kerättiin laaja aineisto Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaista. Tämä mittari on tietämämme mukaan ensimmäinen hoitotyön kontekstiin luotu mittari moraalisen rohkeudesta. Aiheesta on laitoksella parhaillaan tekeillä myös useita opinnäytetöitä. Hoitotieteen laitos tekee lisäksi yhteistyötä Leuvenin yliopiston hoitotieteen laitoksen kanssa Belgiassa. Se osallistuu projektiin omilla osatutkimuksillaan.

LÄHTEET: Aristoteles. 1989. Nikomakhoksen etiikka. Gaudemus, Helsinki. Clancy T. 2003.

Courage and Today's Nurse Leader. Nursing Administration Quarterly 27(2):122-132.

Edmonson C. 2010. Moral courage and the nurse leader. Online Journal of Issues in Nursing 15(3): 1-10.

Gallager A. 2010. Moral Distress and Moral Courage in Everyday Nursing Practice. Online Journal of Issues in Nursing 16(2).

Kidder R. 2006. Moral courage. New York: Harper Collins Publishers.

Numminen O, Repo H, Leino-Kilpi H. 2017. Moral Courage in Nursing: A concept analysis. Nursing Ethics 24(8): 878-889.

Numminen O, Katajisto J, Leino-Kilpi H. 2018. Development and validation of Nurses' Moral Courage Scale. Nursing Ethics. DOI: 10.1177/0969733018791325

**ROHKEA JOHTAJA
PUOLUSTAA POTILAAN
OIKEUTTA HYVÄÄN
HOITOON**